

E lmer Diktonius suunnitteli 1920-luvun jälkipuolella *Signal*-nimistä lehteä, joka olisi jatkanut vuosikymmenen alun *Ultra*-lehden kulttuuripoliittisesti radikaalia linjaa. Suunnitelmasta kehkeytyi lyhytaikainen mutta kirjallisuudenhistoriaan selvärajaisesti piirtynyt kulttuurilehti *Quosego* (1928–1929).

Diktonius toivoi saavansa uusia nuoria avustajia, jotka harrastaisivat ”ymmärryksen kielillä puhumisen proosaa”. Yksi toivotuista oli Ragnar Granit, josta sittemmin tuli hermofysiologi, silmän tutkija ja Nobelin-palkinnon saaja. Granit kuoli äskettäin 90 vuoden iässä Tukholmassa.

Itsekin *Quosegon* piiriin kuulunut Olof Enckell teki lehden faksimilelaitoksen esipuheessa pikku luonnoksen Ragnar Granitista 1920-luvun lopun nuorena kulttuuripersoonana.

Itse asiassa Granitia pyydettiin uuden lehden toimittajaksi. Hänen taustanaan olivat lääkärikoulutus ja erikoistuminen fysiologiaan mutta myös ura *Studentbladetin* toimittajana. Hän oli osoittanut huomattavaa kiinnostusta kirjallisuutta ja taidetta kohtaan.

Kun hän keväällä 1927 kieltäytyi uudesta toimitustehtävästä, Hagar Olsson kirjoitti Diktoniukselle, että ”Granit ei ihan täsmälleen olisi ollut oikea mies oppositio-organin kärjessä”.

Tallqvistin näkökulmasta Ringbomin poissäämisellä olisi kuitenkin vakavat seuraukset: hänen avustajuudestaan riippui Granitin ja ylipäänsä kaikkien akateemikkojen apu.

Ringbom kirjoitti lehteen sittemmin kaksi avustusta, samoin Granit.

Granit ja Ringbom olivat serkukset ja ystävykset. Granit on muistelmissaan (*Hur det kom sig*, 1983) kuvannut koulunsa Helsingin ruotsalaisen normaalilyseon humanistista ilmapiiriä, johon liittyivät ystävykset muun muassa Torger Enckelliin kirjallisuuden harrastus klassikoista modernisteihin ja sen viljeleminen oppilaiden *Kamraten*-lehdessä.

Kamraten julkaisi jopa Gunnar Björlingiä ja oli siten ”modernismin kiehuvan padan” ääressä.

Granit itse piti koulun jälkeisiä opintovuosia 1919–1928 etsikkoaikanaan, jona alkoi näkyä nuoruudenhaaveiden mahdollinen toteutuminen.

□

Granitin merkittävin avustus *Quosegoon* oli matkakirjepari Oxfordista. Teksti oli osoitettu päätoimittajalle yksityiskirjeen luontoisena. Cid Tallqvist hieman vitsaili kirjeiden kustannuksella kirjoittaen, että ”käsitimme kirjeet yksityisiksi ja uhkasimme painaa ne” ellei Granit lähettäisi, niin kuin oli toivottu, painavaa tieteellistä artikkelia.

Mutta Granit ilmoitti, että hän on koettanut viihdyttää. Hänen mielestään lehden ei pitänyt sisältää vain ”moraalikakkuja ja viisauden sanoja”.

Kirjeet kertovat vierailevan tutkijan reaktioista sekä Oxfordiin että suomalaiseen sivistyselämään. Ne ovat hauskaasti kirjoitettuja ja niissä on asiaa.

Kirje 5. 2. 1928 on kirjoitettu Rose Lanella Oxfordissa. Yliopistossa on *hilarly term*, talvilukukausi, mutta pojat harjoittelevat ahkerasti soutua joella. ”Ymmärtää hyvin, että

Granit, Quosego, Oxford

*Pekka Suhonen
kirjoittaa nobelisti
Ragnar Granitista,
kulttuuripersoonasta,
josta tuli kuuluisa
hermofysiologi*

urheilu on pääasia”, sanoo Granit. ”On mahdotonta lukea näissä vetoisissa huoneissa tähän vuodenaikaan, kesällä taas on liian kuumaa, keväällä liian kaunista.”

Kun Yrjö ja Karin Hirn olivat Englannissa 30 vuotta aikaisemmin, he kertoivat samaa hiukan vakavammin: englantilaiset opiskelijat hukkasivat suuren osan päivästä ”peleihin ja leikkeihin”, mutta Oxfordin ylioppilaat olivatkin heidän mielestään rikkaiden lapsia.

Hirniin kirjeissä on toinenkin yhtymäkohota Granitiin: molemmat ihmettelevät uskonnon ja kirkon osuutta arkielämään ja julkiseen keskusteluun. Granit selostaa kauhuissaan kahden teologin argumentointia kehitysoipista: 60 vuoden takaiset aseet!

Granit on selvästi innostunut soudusta, vaikka ilmoittaakin olevansa täysin analfabeetti urheilussa. Kun hän on katsomassa soutukilpailuja, hän innostuu huutamaan oman collegensa nimeä.

□

Kiinteäistuimisin penkein varustettujen soutuveneiden Torpids-kilpailut helmikuun lopulla eivät liene kovin paljon muuttuneet Granitin ajoista. Nykyään niistä ei monikaan akateemisen maailman ulkopuolella tunnu tietävän. Ulkopuolisten intoilijoiden onkin niitä hieman vaikea hahmottaa, koska ne käydään verrattain pitkällä jokiosuudella takaa-ajokilpailuna lukuisin venekunnin.

Suurin ero yli 60 vuoden takaisiin kilpailuihin on se, että nykyään naisylioppilaat osallistuvat omine joukkueineen.

Jokapäiväisissä harjoituksissa joella näkee nyt raavaiden parimetristen soutajapoiikien

perämiehinä keveitä sieviä tyttöjä, jotka huutavat komentojaan kuin äkäiset ylikersantit; pojat tottelevat kiltisti. Valmentaja ajaa pyörällä rannalla ja huutaa lisää.

Granitin matkakirjeen yllätys on kuitenkin se, että soudulle omistamastaan huomiosta hän siirtyy kiittämään tavallisten lääkäripoikien (joissa varmasti oli paljon soutajia) erinomaisia tietoja ja keskustelupätevyyttä. He ovat hänen mukaansa paljon lukeneempia kuin vastaavat suomalaiset ylioppilaat. Ansio tästä lankeaa Granitin mukaan *tutorjärjestelmälle*, henkilökohtaiselle ohjaukselle.

□

Granit itse oli tuolloin 27-vuotiaana jo opettajien ja tutkijoiden puolella, mutta hänelläkin oli opettaja, joka ehkä eniten vaikutti hänen uraansa: hermofysiologi C. S. Sherrington. Granit kertoo:

"Professori Sherrington eli Old Sherry, kuten opiskelijat häntä nimitävät, on hurmaava ja äärimmäisen omalaatuinen persoona. Kun tulen kotiin saat nähdä hänen runokokoelmansa. Tämä maailmankuulu neurofysiologi kirjoittaa vapaahetkinään runoja. Hän julkaisi kokoelman muutama vuosi sitten ollessaan Royal Societyn presidentti, korkeassa asemassa — kuitenkin vaatimattomasti merkiten tekijäksi vain C. S. Sherrington; hän oli iki-ihastunut, kun muuan kriitikko kirjoitti, että miss Sherringtonilta ei puuttunut taipumusta ja että jonkinaikaisen harjoittelun perästä tämä luultavasti oppisi kirjoittamaan oikein hyvää runoutta."

Kun Granit julkaisi 1941 Ruotsissa esseekokoelmansa *Ung mans väg till Minerva* (ilmestynyt tänä vuonna suomeksi), siihen sisältyi luku Sherringtonista ja hänen "tieteellisestä uskonnostaan". Yksi sen puolia oli lapsenomaisen ihmetyksen säilyttäminen koko elämän ajan.

Granitin ja Sir Charles Sherringtonin urat voi yhdessä kohden nähdä yhteneväisinä. Kun Granit työskenteli Rockefeller-stipendiaattina Oxfordissa uudelleen, hän sai 1932 olla juhlimassa Sherringtonia tämän saadessa lääketieteen Nobelin palkinnon.

Talvisodan jälkeen Granit nimitettiin tutkijaksi Karoliiniseen instituuttiin Tukholmaan, jonne hän sitten jäi. Hän joutui pari vuosi-

kymmentä osallistumaan asiantuntijana saman Nobelin-palkinnon jakoon.

Granit oli Oxfordissa vierailevana professorina 1967, kun hän itse sai viestin Ruotsista ja joutui samanlaisen juhlinnan kohteeksi kuin opettajansa Sherrington 35 vuotta aikaisemmin.

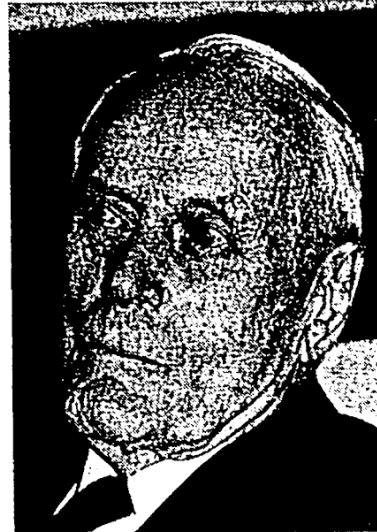
□

Granitin suomalaisessa ikäpolvessa ei ollut tavallista, että suuntauduttiin Englantiin. Kieliopintomatkaltaan 1920 Granit valitsi Lontoon, muistelmiensa mukaan anglofiilisen merikapteeni-isoisänsä mieltymysten mukaan.

Lontoossa nuori Granit sai Cid Tallqvistin välityksellä tutustua Edvard Westermarckiin, jonka ansiota oli ollut Yrjö Hirnin johdattaminen 1893 englantilaiseen sivistykseen. Granit sai kotimaista tukea ajatukselleen suuntautua anglosaksiseen tutkimusperinteeseen. Hirn oli hänestä suurin suomalainen humanisti.

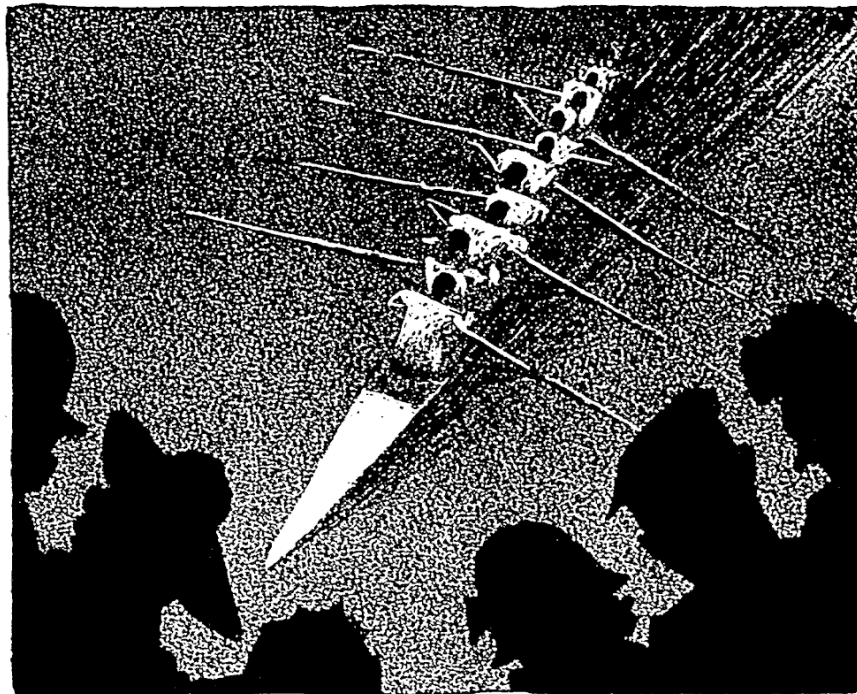
Askarruttamaan jää, miksi Granit ei kuvaa muistelmissaan yliopistokaupungin ihmisiä ja miljöötä.

Granitin Oxfordin-kirjeet Quosego-lehdessä jäävät ilmeisesti hänen eloisimmaksi esityksekseen rakastetusta tutkimusympäristöstä.

Ragnar Granit

PEKKA VUORI

— Pekka